

vulkancic.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Назив оригинала:
Lucy Maud Montgomery
ANNE OF THE ISLAND

Овај роман део је светског јавног књижевног добра.
Copyright © 2024 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-05196-4

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

КЛАСИЦИ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ

ЛУСИ МОД
МОНТГОМЕРИ

ЕН
са
ОСТРВА

Превела Звездана Шелмић

 Вулканчић

Београд, 2024.

I

Сенка промена

– Жетва је прошла, лето минуло* – цитирала је Ен Ширли, сањалачки гледајући покошене њиве. Она и Дијана Бери брале су јабуке у воћњаку Грин гејблса, али сада су се одмарале од посла у сунчаном кутку, где су летеће флоте семена маслачка промицале ношене ветром још пуним слаткастог мириса лета и папрати из Шуме духова.

Ипак, све у пределу око њих говорило је о јесени. Море је тутњало у даљини, њиве су биле покошене и празне, оивичене златицама, удолина потока испод Грин гејблса била је пуна љубичастих звездана, а Језеро сијајућих вода било је плаво – плаво – плаво; не променљиво плаво као у пролеће, нити бледо азурно као у лето, него јасно, чврсто, одлучно плаво, као да је вода прошла кроз сва расположења и емоције и смирила се у спокоју који не могу пореметити нестални снови.

– Било је ово лепо лето – рекла је Дијана, смешећи се док је окретала нови прстен на левој руци. – Венчање

---

* Књига пророка Јеремије, 8:20. (Прим. прев.)

госпођице Лавендар као да је било круна свега. Претпостављам да су сада господин и госпођа Ирвинг увелико на обали Пацифика.

– Чини ми се да су отишли толико давно да би стигли да обиђу око света – уздахнула је Ен. – Не могу да поверујем да је прошло само недељу дана откако су се венчали. Све се променило. Госпођица Лавендар и господин и госпођа Ален су отишли, и како тужно изгледа њихова кућа са свим затвореним капцима! Прошла сам синоћ крај ње и имала сам утисак као да су сви унутра умрли.

– Никад више нећемо имати тако доброг свештеника као што је господин Ален – сложила се мрачно Дијана. – Претпостављам да ћемо током зиме слушати најразличитије пробне проповеди, а свако мало нећемо их ни имати. А кад ти и Гилберт одете, биће ужасно досадно.

– Фред ће остати овде – насмешила се Ен.

– Када ће се госпођа Линд доселити? – упитала је Дијана правећи се да је није чула.

– Сутра. Драго ми је што долази, али то ће бити само још једна промена. Марила и ја смо јуче изнеле све из резервне собе. Да знаш колико сам мрзела што то радим! Наравно, то је шашаво, али чинило ми се као да чинимо светогрђе. Та стара резервна соба мени је увек била као некакво светилиште. Сећаш ли се колико сам жарко желела да спавам у кревету у резервној соби; али не у резервној соби Грин гејблса. А не, ни случајно тамо! То би било ужасно, не бих могла ни да тренем од страхопоштовања. Кад би ме Марила послала у ту собу да нешто обавим, никада нисам *корачала* кроз њу; не, шуњала сам

се и задржавала дах, као да сам у цркви, и лакнуло би ми кад бих изашла. На зиду су висили портрети Џорџа Витфилда и војводе од Велингтона, по један са сваке стране огледала, и страшно су се строго мрштили на мене кад год бих ушла, нарочито ако бих се усудила да гвирнем у огледало, а то је једино огледало у кући које ми није кривило лице. Увек сам се питала како се Марила уопште усуђује да поспреми ту собу. А сада не само што је испражњена него је потпуно огољена. Џорџ Витфилд и војвода пребачени су у ходник на спрату. Тако пролази овоземаљска слава – закључила је Ен и насмејала се, али са призвуком туге. Никада није пријатно кад наша светилишта буду порушена, чак и пошто смо их прерасли.

– Бићу усамљена када одеш – уздахнула је Дијана по стоти пут. – Кад само помислим да одлазиш наредне недеље!

– Али сада смо још заједно – ведро ју је тешила Ен. – Не смемо дозволити да нас наредна недеља лиши радости у овој недељи. Ни мени се не допада помисао да одлазим; кућа и ја смо тако добри пријатељи. Не помињи ми усамљеност! Ја би требало да уздишем. *Ти* ћеш бити *овде*, са много старих пријатеља: и са *Фредом*! Ја ћу бити сама међу туђинцима, нећу познавати никог живог!

– *Осим* Гилберта... и Чарлија Слоуна – рекла је Дијана, имитирајући Енино наглашавање важних речи.

– Чарли Слоун ће ми бити велика утеха, свакако – сложила се Ен саркастично, и на то су се две неодговорне младе даме гласно насмејале. Дијана је тачно знала шта Ен мисли о Чарлију Слоуну али упркос честим

поверљивим разговорима о свему и свачему, још није била сигурна шта Ен мисли о Гилберту Блајту. Уосталом, ни сама Ен није то знала.

– Момци ће можда становати и на сасвим другом крају Кингспорта – наставила је Ен. – Драго ми је што идем на Редмонд, и сигурна сам да ће ми се после неког времена и допасти. Али првих неколико седмица свакако неће. Нећу имати ни ту утеху да ишчекујем одлазак кући преко викенда, као кад сам ишла на Квинс. Божић ће ми се чинити хиљаду година далеко.

– Све се мења... или ће се ускоро променити – жалосно је рекла Дијана. – Имам осећај да ствари више никада неће бити исте, Ен.

– Дошле смо до раскршћа, изгледа – замислила се Ен. – Морамо га проћи. Шта мислиш, Дијана, да ли је бити одрастао заиста тако лепо као што смо замишљале док смо биле деца?

– Не знам... има неких лепих ствари у томе – одговорила је Дијана, поново милујући прстен са оним тихим осмехом од којег се Ен увек осећала некако скрајнуто и неискусно. – Али има и много ствари које ме збуњују. Понекад ми се чини да се просто плашим да одрастем, и све бих дала да поново будем мала девојчица.

– Верујем да ћемо се с временом привићи да будемо одрасле – рекла је Ен ведро. – Онда неће сваки час искрсавати неочекиване ствари. Мада, уосталом, мислим да управо неочекиване ствари дају чар животу. Имамо осамнаест година, Дијана. Кроз две године имаћемо двадесет. Кад ми је било десет, мислила сам да је двадесет

година почетак старости. Ти ћеш за час посла постати трезвена средовечна госпођа, а ја ћу бити фина стара уседелица, тетка Ен, и долазићу током празника да те посетим. Увек ћеш имати неки кутак за мене, зар не, Дијана драга? Не резервну собу, наравно, уседелице не смеју помишљати на резервну собу; бићу скромна као Јураја Хип*, и задовољићу се неком надстрешницом крај веранде или собицом уз главни салон.

– Какве то глупости причаш, Ен – насмејала се Дијана. – Удаћеш се за неког дивног и привлачног и богатог, и ниједна резервна соба у Евонлију неће бити ни близу довољно добра за тебе, а ти ћеш дићи нос и нећеш хтети ни да погледаш пријатеље из младости.

– То би било штета; имам прилично леп нос, али ако га будем подизала, сигурно ће се покварити – мозгала је Ен, гладећи поменути део тела. – Немам толико лепих црта да бих кварила ове које имам; дакле, чак и ако се удам за краља Канибалских острва, обећавам ти да нећу дизати нос, Дијана.

Поново су се насмејале па се растале. Дијана је кренула ка Орчард Слоупу, а Ен ка пошти. Тамо је затекла писмо, а када ју је Гилберт Блајт сустигао на мосту преко Језера сијајућих вода, блистала је од узбуђења због тога.

– Присила Грант такође иде на Редмонд – узвикнула је. – Зар то није сјајно! Надала сам се да ће бити тако, али она је мислила да њен отац неће пристати. Али пристао је, и сада можемо да станујемо заједно. Имам утисак да

---

* Лик из романа *Дејвид Којерфилд* Чарлса Дикенса. (Прим. прев.)

сад могу да се суочим са читавом војском, и са свим професорима Редмонда у једној легији, кад имам на својој страни пријатеља као што је Присила.

– Мислим да ће нам се Кингспорт допасти – рекао је Гилберт. – То је леп стари град, како сам чуо, и има најлепши природни парк на свету. Кажу да су предели величанствени.

– Питам се да ли ће бити... да ли може бити... имало лепши од овога – мрмљала је Ен, гледајући око себе очараним очима особе за коју ће „дом“ увек бити најлепше место на свету, без обзира на то које све чаробне земље леже под неким другим звездама.

Наслонили су се на ограду моста преко мртваје, упијајући лепоту сумрака, управо на оном месту на коме се Ен ухватила за подупирач да се спасе из чамца који је пропуштао воду, оног дана кад су покушале да изведу *Илејн* како плови ка Камелоту. Нежне, љубичасте боје сунчевог заласка прожимале су небо на западу, али Месец је излазио и вода је лежала под његовом светлошћу налик на велики, сребрнасти сан. Сећања су исплела слатку и меку чаролију над двоје младих бића.

– Нешто си се ућутала, Ен – коначно је рекао Гилберт.

– Плашим се да ишта кажем и померим се, да не би ова прекрасна лепота нестала, попут прекинуте тишине – шапнула је Ен.

Гилберт је на то положио шаку преко њене, бледе и витке, спуштене на ограду моста. Његове смеђе очи постале су дубоке у тами, а још дечачке усне заустиле су да кажу нешто о сну и нади који су му испуњавали

душу. Али Ен је извукла руку и брзо се окренула. За њу је чаролија сумрака била разбијена.

– Морам да идем кући – узвикнула је са прилично претераним немаром. – Марилу је по подне мучила главобоља, и сигурна сам да су близанци досад направили неки ужасан несташлук. Стварно није требало да се овако дуго задржим.

Брљала је непрекидно и необавезно све док нису стигли до стазе ка Грин гејблсу. Сироти Гилберт једва да је успевао да убаца по коју реч. Ен је прилично лакнуло кад су се растали. У вези са Гилбертом почела је да осећа неку нову, потајну стидљивост још од оног тренутка откровења у башти Колибе одјека. Нешто ново је упало у старо савршено школско пријатељство – и то нешто је претило да га поквари.

„Никада раније ми није било драго што је Гилберт отишао“, размишљала је, помало љутито и помало жалосно, док је сама ишла стазом ка кући. „Наше пријатељство ће се покварити ако буде наставио са тим глупостима. Не сме се покварити – ја то нећу допустити. Ох, зашто младићи не умеју да буду разумни!“

Ен је мучила непријатна сумња да заправо није баш сасвим „разумно“ ни то што још осећа на руци топао притисак Гилбертовог длана, јасно као што га је осетила током оних неколико секунди колико је трајао; а још мање разумно било је што то осећање уопште није било непријатно – за разлику од свега оног што је осећала приликом сличног покушаја од стране Чарлија Слоуна, када је седела са њим после плеса на забави у Вајт

Сендсу три ноћи раније. Ен се стресла од тог непријатног сећања. Али сви проблеми у вези са заљубљеним удварачима нестали су када је ушла у пријатну, нимало сентименталну кухињу Грин гејблса и затекла осмогодишњег дечака како горко плаче на софи.

– Шта се десило, Дејви? – упитала је Ен и загрлила га. – Где су Марила и Дора?

– Марила је одвела Дору у кревет – јецао је Дејви – а ја плачем зато што је Дора пала низ степенице подрума, наглавачке, и изгребала нос, и...

– Ох, па немој плакати због тога, душо. Наравно да ти је жао сестре, али плакање јој неће помоћи. Сутра ће јој бити сасвим добро. Плакање не помаже никоме, Дејви, а...

– Не плачем зато што је Дора пала низ степенице – прекинуо је Дејви Енин васпитни говор. – Плачем јер је нисам видео како пада. Увек пропустим најзабавније ствари!

– Ох, Дејви! – Ен је једва успела да савлада смех. – Да ли је теби забавно да гледаш сироту Дору како пада низ степенице и повређује се?

– Није се јако повредила – бранио се Дејви. – Наравно, да је погинула, било би ми жао, Ен. Али нас Китове није лако убити. Ми смо изгледа помало као Блуитови. Херб Блуит је прошле среде пао са тавана за сено, и откотрљао се кроз канал за репу право у шталу, у којој имају страшно дивљег и опасног коња, а он му је пао тачно под копита. И опет је остао жив, и сломио је само три кости.

Госпођа Линд каже да има људи које не можеш убити ни сатаром. Да ли ће госпођа Линд сутра доћи овамо, Ен?

– Хоће, Дејви, и надам се да ћеш бити фин и љубазан према њој.

– Бићу и фин и љубазан. Али хоће ли ме она увече стављати у кревет, Ен?

– Можда. Зашто?

– Зато – одлучно је рекао Дејви – што, ако она то буде радила, нећу говорити молитву пред њом као пред тобом, Ен.

– Зашто нећеш?

– Зато што мислим да није лепо да разговарам са Богом пред туђинцима, Ен. Дора може да говори молитву пред госпођом Линд ако жели, али ја нећу. Сачекаћу да она оде и онда ћу се молити. Хоће ли то бити у реду, Ен?

– Хоће, ако припазиш да не заборавиш, Дејви.

– Ох, нећу заборавити, не брини. Мислим да је молитва јако забавна. Али неће бити забавна кад је будем говорио сâм, не као кад је говорим пред тобом. Волео бих да останеш код куће, Ен. Не разумем зашто желиш да одеш и оставиш нас.

– Није баш да желим, Дејви, али осећам да треба да идем.

– Ако не желиш да идеш, онда не мораш. Ти си одрасла. Кад ја одрастем, нећу радити ни једну једину ствар коју не желим да радим, Ен.

– Дејви, читавог живота ћеш морати да радиш ствари које не желиш.

– Е нећу – изјавио је Дејви – видећеш! Сада морам да радим ствари које не желим, јер ме ти и Марила шаљете у кревет ако их не урадим. Али кад одрастем, нећете то моћи, и неће бити никога ко ће ми говорити шта не смем да радим. Како ће то бити сјајно! Слушај, Ен, Милти Болтер каже да његова мама каже да ти идеш на колеџ да би покушала да уловиш мужа. Је ли истина, Ен? Јако ме занима.

Ен је за тренутак обузео гнев. Онда се насмејала, јер се сетила да грубе и просте речи госпође Болтер не могу да јој науде.

– Не, Дејви, није зато. Идем да бих учила и развијала се и сазнала многе ствари.

– Какве ствари?

– *Да л' се жало метије,*

И зашћо ли море кийи,

И да л' љрасад леије^{***} – одговорила је Ен.

– Али ако би желела да уловиш мужа, како би то радила? Јако ме занима – наваљивао је Дејви, коме је та тема очито била веома занимљива.

– То је боље да питаш госпођу Болтер – одговорила је Ен без размишљања. – Мислим да она о томе зна више него ја.

– Добро, чим је будем следећи пут видео – сложио се озбиљно Дејви.

– Дејви! Ни случајно! – Ен је сместа схватила какву је грешку направила.

---

* Из *Алисе у Земљи иза ојледала* у преводу Луке Семеновића. (Прим. прев.)

– Али сад си ми то рекла – побунио се Дејви.

– Време је за кревет – објавила је Ен да би се извукла из невоље.

Кад је Дејви био у кревету, Ен је одшетала до Викторијиног острва и тамо села, заогрнута фином мрежом месечине, док се вода веселила око ње у дуету потока и ветра. Ен је одувек волела тај поток. Много снова је сањала и уткала у његову блиставу воду. Заборавила је заљубљене парове и отровне говоре пакосних суседа, и све проблеме свог девојачког живота. У машти је заплвила морима из прича која заплъускују далеке блиставе обале „зачараних вилинских земаља“ на којима леже Атлантида и Итака, ка којима води звезда Вечерњача, и на којима се налази и земља снова. А она је сновима била богатија него стварношћу: јер ствари које видимо могу да прођу, али ствари које не видимо су вечне.

II

Јесења раскош

Наредна седмица је пролетела, препуна безбројних „последњих ствари“, како их је Ен назвала. Опроштајне посете у које је одлазила и које је примала, биле пријатне или не, у зависности од тога да ли посетиоци и они које посећује од срца подржавају Енине наде, или мисле да

се сувише узбуђује око одласка на колеџ и да им је дужност да је „мало спусте на земљу“.

Д. П. С. Е. је приредило опроштајну забаву Ен и Гилберту у част, једно вече у кући Џози Пај, која је одабрана делом зато што је кућа Пајевих велика и практична, а делом зато што се подозревало да сестре Пај не би желеле уопште да учествују у целој ствари ако њихова понуда куће не буде прихваћена. Било је то врло пријатно вече, јер су сестре Пај биле љубазне и нису рекле ни учиниле ништа чиме би поквариле пријатан догађај – што није било у складу са њиховом природом. Џози је била необично пријатна, до те мере да се чак с висине обратила Ен.

– Та нова хаљина ти баш пристаје, Ен. Заиста, у њој изгледаш *ioйово леи*.

– Баш си златна што то кажеш – одговорила је Ен, а очи су јој поигравале од весеља. Стицала је све бољи смисао за хумор, па су речи које би је са четрнаест година повредиле сада биле само разлог за смех. Џози је подозревала да јој се Ен смеје иза тих блиставих очију; али задовољила се да шапне Гerti, док су силазиле у приземље, да ће Ен Ширли сад постати још пакоснија јер иде на колеџ, видеће!

Окупило се читаво „старо друштво“, пуно раздраганости и жара и младалачког одушевљења. Дијана Бари, румена и са јамицама на образима, и Фред који се није одвајао од ње; Џејн Ендрус, уредна и разумна и обична; Руби Гилис, прекрасна и блистава у свиленој блузи боје слоноваче, са црвеним цветовима у златној коси;

Гилберт Блајт и Чарли Слоун, обојица жељни да остану што ближе неухватљивој Ен; Кери Слоун, бледа и меланхолична зато што, како се прочуло, њен отац није дозволио да Оливер Кимбел приђе њиховој кући; Муди Спарџен Макферсон, чије су округло лице и упадљиве уши остали упадљиви и округли као и увек; и Били Ендрус, који је читаво вече преседео у углу, смејући се кад год би му се неко обратио, и посматрао Ен Ширли са задовољним осмехом на широком, пегавом лицу.

Ен је унапред знала за забаву, али није знала да ће она и Гилберт, као оснивачи Друштва, добити веома похвалан „говор“ и „симбол поштовања“ – у њеном случају, књигу сабраних Шекспирових драма, а у Гилбертовом, наливперо. Била је толико обузета изненађењем и задовољством због лепих речи у говору, прочитаном најсталоженијим и најсвештеничкијим гласом Мудија Спарџена, да су јој сузе умало угасиле искрице у крупним сивим очима. Она је вредно и предано радила у корист Д. П. С. Е. и срце јој је било пуно што су остали чланови толико дубоко ценили њен труд. И сви су били љубазни и пријатни и весели – чак и сестре Пај су имале добрих страна; у том тренутку, Ен је волела читав свет.

Неописиво је уживала у целој вечери, али на крају умало да се све поквари. Гилберт је опет погрешио и рекао јој нешто сентиментално док су вечерали на веранди под месечином; а Ен је, да би га казнила, постала благонаклона према Чарлију Слоуну и дозволила је овом последњем да је отпрати кући. Међутим, утврдила је да освета не наноси никоме толико бола као онемо ко

покуша да је изведе. Гилберт је весело одшетао са Руби Гилис, а Ен је могла да их чује како се смеју и весело причају док су се шетали кроз миран, свеж јесењи ваздух. Очито су се сјајно проводили, док се она ужасно досађивала са Чарлијем Слоуном, који је причао без краја и конца и ниједном, чак ни случајно, није рекао ништа што вреди чути. Ен је повремено одсутно говорила „да“ или „не“ и размишљала је колико је лепо Руби изгледала те вечери, како Чарлијеве очи делују буљаво на месечини – још горе него по дану – и како свет, ко зна зашто, није онолико лепо место као што је она веровала још почетком вечери.

„Јако сам уморна, сигурно је зато тако“, помислила је када се, срећом, коначно нашла сама у својој соби. И стварно је веровала да је то тачно. Али извештан мали налет радости, као из неког тајног, непознатог извора, отворио јој се у срцу наредне вечери, када је угледала Гилберта како корача кроз Шуму духова и прелази стари дрвени мост оним својим чврстим брзим кораком. Дакле, Гилберт ипак неће провести ово последње вече са Руби Гилис!

– Изгледаш уморно, Ен – рекао је.

– Јесам уморна, а што је још горе, незадовољна сам. Уморна сам јер сам се целог дана паковала и шила. А незадовољна сам јер је шест жена дошло овамо да се опрости са мном, и свака од њих шест је успела да каже нешто што је сместа одузело боју животу и оставило га сивог, тмурног и без радости као да је новембарско јутро.

– Пакосне маторе цуре! – елегантно је коментарисао Гилберт.

– О, не, нису – одмах је рекла Ен. – У томе и јесте проблем. Да су биле пакосне, не би ми уопште сметало. Али све су то fine, добре, мајчинске душе које воле мене и ја њих волим, и зато је оно што су рекле, или наговестиле, имало тако непријатан утицај на мене. Објасниле су ми како мисле да сам луда што одлазим на Редмонд и покушавам да стекнем звање, и од тада се питам да ли је можда заиста тако. Госпођа Слоун је уздахнула и рекла како се нада да ћу имати снаге да издржим; а ја сам сместа видела себе као беспомоћну жртву нервне изнурености на крају треће године студија; госпођа Рајт је рекла како је сигурно ужасно скупо провести четири године на Редмонду; а ја сам помислила како неопростиво траћим Марилин новац, и мој, на такву глупост. Госпођа Бел рекла је како се нада да нећу дозволити да ме колец поквари, као што је било са неким људима; а ја сам осетила у костима да ћу после четири године на Редмонду постати неподношљиво створење, мислићу како све знам, и гледаћу с висине све и свакога у Евонлију; госпођа Рајт је рекла како разуме да су девојке са Редмонда, нарочито оне које су одрасле у Кингспорту, 'ужасно нагиздане и уштогљене', и како мисли да се нећу осећати прихваћеном међу њима; а ја сам видела себе, запуштену, аљкаву, понижену сеоску девојку како газим кроз отмене ходнике Редмонда у поткованим цокулама.

На крају се Ен насмејала, али у то се умешао и уздах. Њена осетљива природа је озбиљно схватала свако

неодобравање, чак и неодобравање оних људи чије мишљење једва да је имало поштовала. У овом тренутку живот јој је био испразан, а амбиција је нестала попут пламена угашене свеће.

– Свакако те није брига шта оне говоре – побунио се Гилберт. – Ти веома добро знаш колико су уски њихови погледи на живот, ма колико да су изванредне по природи. Чинити нешто што оне нису учиниле за њих је потпуно неопростиво. Ти си прва девојка из Евонлија која је икада отишла на колеџ; а знаш да се за све пиониере у нечему увек сматра да су погођени месечарским лудилом.

– Знам, знам. Али једно је *знайи* а друго је *осећаји*. Мој здрав разум говори ми све што и ти, али постоје тренуци када здрав разум нема власт нада мном. Здрав *неразум* преузима контролу над мојом душом. И стварно, откако сам испратила госпођу Рајт, једва да сам имала воље да завршим са паковањем.

– То ти је од умора, Ен. Ходи, остави све то и пођи да прошеташ са мном, да прођемо кроз шуму иза мочваре. Требало би да је тамо нешто што желим да ти покажем.

– Требало би! Зар не знаш сигурно?

– Не, знам само да би требало да је тамо, због нечег што сам приметио у пролеће. Ходи. Правићемо се да смо поново деца и да идемо куда нас ветар носи.

Весело су пошли. Ен се сетила претходне непријатне вечери и била је веома љубазна према Гилберту, а Гилберт, који се научио памети, пазио је да буде само